

RACHUNKOWOŚĆ
FINANSOWA
UBEZPIECZYCIELI
PODEJŚCIE PRAGMATYCZNE

TEORIA | ZADANIA | TESTY

Artur Hołda
Anna Staszal

**RACHUNKOWOŚĆ
FINANSOWA
UBEZPIECZYCIELI
PODEJŚCIE PRAGMATYCZNE**

RACHUNKOWOŚĆ FINANSOWA UBEZPIECZYCIELI PODEJŚCIE PRAGMATYCZNE

TEORIA | ZADANIA | TESTY

**Artur Hołda
Anna Staszal**

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2014

Wydawca: Dorota Ostrowska-Furmanek

Redakcja merytoryczna: Jadwiga Witecka

Recenzent: dr hab. Waldemar Dotkuś, prof. UE we Wrocławiu

Projekt okładki i stron tytułowych: Maryna Wiśniewska

Ilustracja na okładce: © CanStock Photo

Seria: Rachunkowość

© Wydawnictwo C.H. Beck 2014

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o., ul. Bonifraterska 17,
00-203 Warszawa, tel. (22) 33 77 600

Skład i łamanie: Studio Graficzne MIMO, Michał Moczarski, Warszawa
Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

ISBN 978-83-255-6683-8

ISBN e-book 978-83-255-6684-5

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1. Podstawowe zagadnienia teoretyczne	9
1.1. Akty prawne	9
1.2. Przewodnik po aktach prawnych	10
1.3. Słowniczek najważniejszych pojęć	14
1.4. Charakterystyka działalności zakładów ubezpieczeń i reasekuracji	16
1.4.1. Pośrednictwo ubezpieczeniowe	17
1.4.2. Działalność zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji	18
Rozdział 2. Rachunkowość zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji	20
2.1. Komentarz do rachunku zysków i strat	20
2.1.1. Składki	21
2.1.2. Odszkodowania i świadczenia	27
2.1.3. Koszty działalności ubezpieczeniowej	33
2.1.4. Pozostałe przychody i koszty techniczne na udziale własnym	37
2.1.5. Działalność lokacyjna	40
2.2. Komentarz do bilansu zakładów ubezpieczeń	48
2.3. Wymogi w zakresie sprawozdawczości finansowej zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji	53
2.3.1. Zasady rachunkowości obowiązujące zakłady ubezpieczeń	54
2.4. Podstawy zarządzania finansami zakładów ubezpieczeń	56
2.4.1. Kalkulacja składki ubezpieczeniowej dla ubezpieczeń działu II	57
2.4.2. Kalkulacja składki ubezpieczeniowej dla ubezpieczeń działu I	58
2.4.3. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	59
2.5. Przykładowy plan kont	61
Rozdział 3. Rozszerzone zagadnienia teoretyczne	64
3.1. Historia ubezpieczeń w Polsce i na świecie	64

3.1.1. Historia ubezpieczeń w Polsce do I wojny światowej	65
3.1.2. Historia ubezpieczeń w Polsce po II wojnie światowej	68
3.1.3. Najważniejsze instytucje związane z polskim sektorem ubezpieczeniowym	71
3.1.4. Współczesny polski sektor ubezpieczeniowy	73
3.2. Prawne podstawy funkcjonowania zakładów ubezpieczeń i reasekuracji	76
3.2.1. Procedury tworzenia ZU, zasada jednolitej licencji i likwidacja ZU	76
3.2.2. Nadzór nad działalnością ubezpieczeniową	79
3.3. Działalność zakładów ubezpieczeń i reasekuracji na tle ustawodawstwa europejskiego	80
3.3.1. Dyrektywa Solvency II – informacje ogólne	82
3.3.2. Szczegółowe regulacje Solvency II	84
3.3.3. Zintegrowany nadzór nad europejskim rynkiem finansowym. Dyrektywa Omnibus I i Omnibus II	89
3.4. Analiza sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń	91
Rozdział 4. Zadania	94
Rozdział 5. Odpowiedzi do zadań	165
Rozdział 6. Test	227
Rozdział 7. Odpowiedzi do testu	238
Bibliografia	241

Wstęp

Współcześnie rola ubezpieczycieli w gospodarce rynkowej ma szczególnie miejsce i można zaobserwować systematyczny wzrost znaczenia tego typu instytucji w świecie finansów. Skutkuje to zwiększonym zapotrzebowaniem na informacje pochodzące z tej grupy jednostek, które to informacje zasadniczo są efektem poprawnego ujęcia operacji gospodarczych w ramach systemu rachunkowości finansowej. Dane tego typu i ich zrozumienie są istotne dla szerokiego grona interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych, zwłaszcza profesjonalistów w dziedzinie rachunkowości i finansów ubezpieczycieli. Niniejsza książka wychodzi naprzeciw oczekiwaniom szerokiego grona odbiorców, począwszy od praktyków i teoretyków życia gospodarczego w dziedzinie ubezpieczeń oraz rachunkowości, studentów kierunków związanych z finansami i rachunkowością, analityków finansowych, a skończywszy na kandydatach na biegłych rewidentów i biegłych rewidentach. Ponadto książka uwzględnia specyfikę nie tylko egzaminu z rachunkowości finansowej na bieglego rewidenta, lecz także specyfikę samej pracy praktyków gospodarczych, która wymaga zarówno dobrej znajomości, jak i adekwatności w aplikacji aktów prawnych.

Pierwszym merytorycznym elementem opracowania jest spis aktów prawnych regulujących działalność zakładów ubezpieczeń i reasekuracji wraz z przewodnikiem po tych przepisach oraz słowniczek najważniejszych pojęć, który został ułożony chronologicznie i zawiera najważniejsze merytorycznie terminy dotyczące analizowanej tematyki. Kolejny element pracy to rozważania o charakterze teoretycznym, które zostały podzielone na trzy części. Pierwsza z nich charakteryzuje działalność ubezpieczeniową i reasekuracyjną w podstawowym zakresie, druga przedstawia zasady rachunkowości ubezpieczycieli i reasekuratorów, trzecia część natomiast prezentuje dociekliwym czytelnikom historię zakładów ubezpieczeń, instytucje związane z sektorem ubezpieczeń, nadzór nad tym sektorem oraz nakreśla istotę nadchodzących zmian w tejże materii.

Podstawowa część teoretyczna jest zwięzła, gdyż ma charakter jedynie pomocniczy, a analiza treści zawartych w książce nie jest ukierunkowana na studiowanie wyłącznie teorii, lecz zasadniczo na rozwiązanie praktycznych zadań, stanowiących treść rozdziału 4, do których rozwiązania są podane w rozdziale 5. Kolejność zadań została tak dobrana, aby przyswajając, a następnie powtarzając kolejne zagadnienia, począwszy od najłatwiejszych aż do tych najtrudniejszych.

Rozdział 6 książki stanowi test, wzorowany na testach na egzaminie na biegłych rewidentów, jednakże przydatny każdemu, kto chce sprawdzić swoją wiedzę przez rozwiązywanie problemów w postaci testowej, w tym dla praktyków życia gospodarczego. Kolejny rozdział 7 zawiera odpowiedzi do testu, również z podaniem aktu prawnego, z którego wynika właściwa odpowiedź. Ponieważ nie istnieje „ogólno obowiązujący” plan kont zakładów ubezpieczeń, autorzy podają swoją propozycję planu kont, na podstawie którego zostały przedstawione zadania i rozwiązania. Ważnym odrębnym elementem książki jest plan kont, który stanowi zakładkę do książki, dlatego rozwiązywanie zadań jest wygodniejsze i szybsze.

Warto pokreślić formę (układ) książki, w szczególności pozostawienie miejsca na wykonanie zadania, co umożliwi późniejsze szybkie i łatwe porównanie rozwiązania czytelnika z odpowiedziami podanymi w książce. Ponadto w opinii autorów zbiór zadań bez kontekstu teoretycznego oraz rozwiązania zadań nie ma znaczącej wartości dodanej dla czytelnika i dlatego postanowiono zastosować odwołania do aktów prawnych i zaproponowaną formę przedstawionych rozwiązań. Co więcej, w opracowaniu wskazano na źródło rozwiązania, tj.: podając artykuł, ustęp czy paragraf odpowiedniego aktu prawnego, z którego wynika *explicite* lub pośrednio rozwiązanie. Taki układ książki pozwala uczącemu się rachunkowości finansowej ubezpieczycieli na zaznajomienie się bezpośrednio z przepisami i ich interpretacją. W konsekwencji celem autorów było takie przygotowanie formy opracowania, aby stała się ona praktycznym opracowaniem dla samodzielnego studiowania problematyki rachunkowości finansowej ubezpieczycieli i reasekuratorów na poziomie zaawansowanym.

Warto podkreślić, iż omawiana w książce tematyka obejmuje i tłumaczy zagadnienia wymagane od biegłych rewidentów nie tylko na egzaminie z rachunkowości finansowej, lecz także np. z finansów, w szczególności odnosząc się do takich pojęć jak: środki własne, margines wypłacalności i kapitał gwarancyjny zakładów ubezpieczeń. Również prezentowane treści mogą być przydatne na egzaminie na biegłego rewidenta z zakresu sprawozdania finansowego i jego analizy czy egzaminie z rewizji finansowej. Autorzy wyrażają nadzieję, że książka będzie pomocna nie tylko kandydatom na biegłego rewidenta czy biegłym rewidentom, lecz również dociekliwym czytelnikom w nauce przedmiotów o rachunkowości ubezpieczeniowej oraz praktykom i teoretykom życia gospodarczego zainteresowanych tą tematyką.

Artur Hołda, Anna Staszal

Podstawowe zagadnienia teoretyczne

1.1. Akty prawne

Działalność zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji regulują następujące akty prawne:

- 1) Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, zwana dalej **UDU** (Dz.U. z 2003 r. nr 124, poz. 1151),
- 2) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji, zwane dalej **RZU** (Dz.U. z 2009 r. nr 226, poz. 1825),
- 3) Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, zwana dalej **UOR** (Dz.U. z 2013 r., poz. 330, 613),
- 4) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla działów i grup ubezpieczeń (Dz.U. z 2003 r. nr 211, poz. 2060), zwane dalej **RMW**,
Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla działów i grup ubezpieczeń, zwane dalej **RMW.zm1**. (Dz.U. z 2009 r. nr 172, poz. 1337),
Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla działów i grup ubezpieczeń, zwane dalej **RMW.zm2**. (Dz.U. z 2009 r. nr 226, poz. 1822),
- 5) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 października 2009 r. w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności zakładów reasekuracji oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla rodzajów reasekuracji, zwane dalej **RWR** (Dz.U. z 2009 r. nr 169, poz. 1330),

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności zakładów reasekuracji oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla rodzajów reasekuracji, zwane dalej **RWR.zm1**. (Dz.U. z 2009 r. nr 226, poz. 1823),

- 6) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie kwartalnych i dodatkowych rocznych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów ubezpieczeń, zwane dalej **RSFU** (Dz.U. z 2010 r. nr 248, poz. 1654),
- 7) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie kwartalnych i dodatkowych rocznych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów reasekuracji, zwane dalej **RSFR** (Dz.U. z 2010 r. nr 256, poz. 1720),
- 8) Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, zwany dalej **KC** (Dz.U. z 1964 r. nr 16, poz. 93).

1.2. Przewodnik po aktach prawnych

USTAWA O RACHUNKOWOŚCI (UOR)	
Art. 2 ust. 1 pkt 3	Przepisy ustawy o rachunkowości stosuje się również do zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji
Art. 3 ust. 1 pkt 3	Definicja zakładu ubezpieczeń jako jednostki prowadzącej działalność na podstawie przepisów o działalności ubezpieczeniowej
Art. 3 ust. 1 pkt 17	Definicja inwestycji: „ (...) W przypadku zakładów ubezpieczeń przez inwestycje rozumie się lokaty”
Art. 28 ust. 9 Art. 28 ust. 10	Wycena lokat w zakładach ubezpieczeń
Art. 30 ust. 5 Art. 30 ust. 6 Art. 30 ust. 7	Różnice kursowe od inwestycji stanowiących pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, Ujmowanie różnic kursowych od należności i zobowiązań z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich i reasekuracji
Art. 36 ust. 2	Kapitał zakładowy, również w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych
Art. 36 ust. 3	Łączenie kapitałów w przypadku likwidacji lub upadłości, również w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych
Art. 38 ust. 1 Art. 38 ust. 1a Art 38 ust. 2	Ujmowanie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w zakładach ubezpieczeń
Art. 44 ust. 1	Składowe wyniku netto w zakładach ubezpieczeń
Art. 44 ust. 2	Wynik techniczny i wynik z działalności lokacyjnej w zakładach ubezpieczeń